

КУЛЬТУРА – МЕТА, ЗАСІБ ТА РЕЗУЛЬТАТ ОСВІТИ

Попри те, що професійно-технічна освіта найбільш інтегрована в економіку і підготовка кваліфікованих робітників є важливим ресурсом її розвитку, наважусь стверджувати, що економіка, виробництво матеріальних благ не можуть бути найвищою цінністю і, тим більше, сенсом життя суспільства. Адже задоволення матеріальних потреб, прагнення «ситого» життя, накопичення грошей і т.п. – це лише перші, найнижчі щаблі у піраміді потреб А.Маслоу. Саме потреби визначають вектор руху. Якщо вони обмежуються рівнем нижніх щаблів піраміди, мають «приземлений», прагматичний характер, то прагнення досягти чогось більшого, значущого буде послабленим. Або ж матиме характер прожектів, не підкріплених цілеспрямованою дією. Про це свідчать численні дослідження у сфері гуманітарних наук. Результати нашого дослідження підтверджують: чим нижчий рівень культури педагога, керівника освітнього закладу, тим слабше виявляється потреба у її розвитку.

Значення культури для всебічного розуміння розвитку й поведінки людини, соціальних груп, суспільств не заперечується жодною з наук. Культура є основою і водночас результатом поведінки, вона визначає лінію поведінки, обмежуючи її певними рамками [1,с.22]. На жаль, педагогіка в Україні поки що не дуже переконлива у своїх аргументах щодо ролі культурного фактора у навчанні та вихованні. Це одна з причин недооцінки названого фактора у практичній, прикладній педагогіці: прикладів безліч.

Вітальні потреби як у значної частини педагогів, так і в учнівської молоді у системі освіти в цілому та і професійно-технічній зокрема, вийшли на перші місця у ієрархії життєвих цінностей [2]. Але оскільки мотивація вибору професії теж в основному пов'язана з рівнем оплати праці, то це вже ознака формування такого суспільного явища, як споживацтво. Для нього

характерним є панівна роль споживацьких благ в якості вищих цінностей. Зрозуміло, жити в бідності, обмежувати себе у задоволенні матеріальних і духовних потреб, принизливо для людини-особистості. За таких умов люди думають про елементарне виживання й за певну матеріальну винагороду ладні поступатися своїми життєвими принципами, зраджувати мрії. А це вже ознака моральної деградації, що й спостерігається у нашому суспільстві. Свідомістю таких громадян легше маніпулювати. Маніпуляція ж – це спосіб соціального управління, суттю якого є завуальований вплив на масову свідомість і поведінку людей з метою спонукати їх до дій (або до бездіяльності) в інтересах певних соціальних сил – партій, кланів тощо.

Як страшно, що навіть мріяти про справжні культурні цінності – красу, добро, порядність, честь, свободу, молоді люди не наважуються. Про це учні ПТО відверто говорили під час бесіди з ними. Ми ж, педагоги, намагаємось допомогти освоїти професію, вчимо як бути успішним у бізнесі тощо. По-суті, вчимо виживати. А відтак, як писав О.Довженко, де вчать виживати, не навчать перемагати. При цьому не маємо ні часу, ні вміння, та й часто - бажання виростити Людину Культури з почуттям власної гідності, освічену, зі сформованою власною моральною позицією. Ми не зважаємо на застереження відомих вчених С.Гессена, М.Бердяєва, В.Сухомлинського і інших. Зокрема, С.Гессен прямо стверджує, що про освіту у справжньому розумінні слова можна говорити лише там, де є культура. Головною метою освіти він визначав прилучення людини до культурних цінностей. Справжність освіти вбачав не в передачі новому поколінню готового культурного змісту, а в наданні йому руху, у процесі якого це покоління творитиме власний новий зміст культури [3,с. 36-37].

Згадаймо настанови М.Пирогова, який, аналізуючи причини неуспіху у духовному вихованні, вдосконаленні людини, пише: “...більшість забула ідеал – християнську ідею, - надто зайнята матеріальним, торговим життям і тому й де врзнобіч, безладним натовпом у пошуках не ідеалу, а сурогатів його”. На його думку, в освіті криється величезний морально-виховний

потенціал. Діючи на розум, вона “діє і на нрави”. Суспільство ж вимагає від освіти “грубого реалізму”: “ліпити ” таких людей, які потрібні для буденних цілей. За такої постановки питання, зауважує М.Пирогов, суспільство є споживачем, а освіта – фабрикою, що готує товар для споживання. На гуманну, загальнолюдську освіту не хочуть тратити часу. (Н.И.Пирогов. “Вопросы жизни» (1856г). З його ідеями перегукуються думки наших сучасників. Саме система освіти являє собою ланку, що зв’язує різні періоди та рівні культури. Не випадково О.Ярулов, один із сучасних дослідників сфери освіти, зокрема проблем управління нею, наголошує, що освіта виступає в якості інтегратора взаємовідносин людини і культури, тож саме освіта здатна протистояти деградації, дегуманізації суспільства [4,с.21]. Зневажання цією важливою соціальною місією освіти, безперечно, завдає непоправної шкоди суспільному прогресові.

Література

1. Психология и культура /Под. ред. Д.Мацумото. – СПб.:2003 – С.22
2. Болгаріна В.С. Діалог науковців і практиків. /В.Болгаріна //Проф.-тех. освіта , - 2011 - №4.- С.31 – 33.
3. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. / Сергей Гессен. – М.: Школа-Пресс, 1995. – С.- 36-37.
4. Ярулов А.А. Интегративное управление средой образования в школе. / А.Ярулов - М.: Нар. образование, 2008. – С.21